

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การศึกษาวิเคราะห์พระวินัยที่เกี่ยวกับสตรีในภิกขุปาติโมกข์
ผู้วิจัย	: ร้อยโท สรัชญ์นนท์ บุญยวิริยานนท์
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	: พระครูพิพิธจารุธรรม, ดร. พธ.บ. (ปรัชญา), กศ.ม. (จิตวิทยาแนะแนว), ศน.ด. (พุทธศาสนศึกษา) : ดร.สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล พธ.บ. (สังคมวิทยา), M.A. (Philosophy), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๒๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พระวินัยที่เกี่ยวกับสตรีในภิกขุปาติโมกข์” เป็นการศึกษาวินัยเฉพาะภาคเอกสาร มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสตรีในพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาอาบัติที่เกี่ยวข้องกับสตรีในภิกขุปาติโมกข์ และ ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อสตรีของพระภิกษุในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า ทศนะต่อสตรีในสังคมอินเดียสมัยก่อนพุทธกาล สตรี หมายถึง ผู้ที่ยอมตายตามสามี สตรีที่ปราศจากสามีนั้นเป็นที่น่ารังเกียจของสังคม สตรีไม่มีสถานภาพเท่าเทียมกับบุรุษ เช่น ไม่สามารถเล่าเรียนหนังสือ คัมภีร์ทางศาสนาได้ เป็นมลทินต่อพิธีกรรม ต่อมาในสมัยพุทธกาล สตรีที่เข้ามานับถือพระพุทธศาสนา จึงได้มีโอกาสได้ฟังธรรม มีความเสมอภาคเท่ากับบุรุษ สามารถร่วมในกิจกรรมทางศาสนา แม้กระทั่งการบวชเป็นภิกษุณีและบรรลุนิกรรมขั้นสูงในพระพุทธศาสนาได้ด้วย พระพุทธศาสนาได้ยกย่องสตรีไว้หลายฐานะ เช่น ความเป็นมารดา ความเป็นภริยา ความเป็นอุบาสิกา เป็นต้น

ส่วนอาบัติที่เกี่ยวกับสตรีในภิกขุปาติโมกข์พบว่า อาบัติที่เกี่ยวกับสตรีในภิกขุปาติโมกข์มี ๓ อาบัติ คือ ๑. ปาราชิก ได้แก่ การเสพเมถุนธรรม ๒. สังฆาทิเสส ได้แก่ การถูกต้องกายหญิง การพูดเกี่ยวหญิงและการพูดให้หญิงบำเรอความใคร่ของตน และ ๓. ปาจิตตีย์ ได้แก่ การนอนร่วมกับผู้หญิง การแสดงธรรมแก่ผู้หญิง การนั่งบนอาสนะที่กำบังในที่ลับกับผู้หญิง การนั่งในที่ลับกับผู้หญิงสองต่อสอง และการกันเดินทางไกลร่วมกันกับผู้หญิง

แนวทางปฏิบัติต่อสตรีที่เหมาะสมของภิกษุ จากการศึกษพบว่าแนวทางปฏิบัติของภิกษุต่อสตรีจะต้องทำตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด ต้องสำรวมระวังในอินทรีย์ ๖ คือ ตา หู จมูก กาย และใจ ระมัดระวังเมื่อได้พบปะสนทนากับสตรี มองสตรีให้เป็นเสมือนญาติของตน แม้กระทั่งการกำหนดอสุภกรรมฐานในร่างกายเพื่อปิดช่องการเกิดราคะในความมัวเมาในสตรีด้วย

Thesis title : The Analytical Study of Vinaya about Woman in
Bhikkhupātimokkha

Researcher : Capt. Saratnond Bunyawiriyonond

Degree : Master of Arts (Buddhist Study)

Thesis Supervisory Committee:

: Phrakhrupipitcharutham, Dr.
B.A. (Philosophy), Med. (Guidance Psychology),
Ph.d. (Buddhist Studies)

: Dr.Sunthron Sukhsaptaweephol
B.A. (Sociology), M.A. (Philosophy), Ph.d. (Buddhist Studies)

Date of Graduation: Desember 28th, 2017

Abstract

This thesis entitled “The Analytical Study of Vinaya about Woman in Bhikkhupātimokkha”. The main purposes of thesis are 1) to study the concept of the woman in Buddhism 2) to study the offense about woman in Bhikkhupātimokkha and 3) to analyze the best of monk’s practices to woman in present time.

The result revealed that woman, on word ‘Satee’, means who die by the husband. Before Buddhist era, the woman without husband is disgusting in society. The woman status is not equal to man. For example, woman cannot study about religion scripture and she is unclean to the ceremony. In Buddha’s time, woman come to Buddhism, she has the opportunity to learn and practices follow the Buddha teaching. Woman can join in Buddhist activity, though become the Bikkhuni and can reach the higher goal in Buddhism as is Nippana. Woman is praised on many important status, as the mother, as the wife, as the lay woman and etc.

Offense about woman in Bhikkhupātimokkha revealed that there are three offenses are; 1) Parasika: on the sexual intercourse, 2) Sangkadisesa: on female touching, on female philandering and on speaking to have sex to female 3) Pachiti: on sleeping with female, on teaching over 6 words to female, on sitting with female in secret place and traveling with female.

The best of monk's practices to woman is strictly keeping the discipline. Focusing on six Indriya-s: eyes, ears, nose, tongue, body and mind. Give the carefully speech with woman. Thinking to all of woman is the relative. Finally, determining the body is non-beauty, Asuphakammathana, for ridding the sensuality.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลงด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ดังต่อไปนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ที่เป็นกำลังใจให้ในการศึกษา ประธานคณะกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ พระครูพิพิธจารุธรรม, ดร. และ ดร.สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษา และ ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น และตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จนสมบูรณ์ ตลอดจน พระครูสิริรัตนานุวัตร, รศ.ดร. ที่ให้คำปรึกษาแนะนำด้วยดีมาตลอด

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา อีกทั้ง คุณสำเนียง โพธิ์เงิน ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือ ทุกอย่างมาอย่างดียิ่ง ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่เป็นกำลังใจ คอยแนะนำช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มาอย่างอบอุ่น

ขอกราบขอบพระคุณบูรพาจารย์ ตลอดจนครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาท ความรู้ให้มาโดยตลอด กับทั้งท่านผู้เป็นเจ้าของตำราทุกเล่ม ที่ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้า และ เขียนสารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จ

คุณงามความดีอันจะพึงเกิดพึงมีของสารนิพนธ์เล่มนี้ ขอน้อมบูชาคุณพระรัตนตรัย และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ร้อยเอก สรัชญ์นนท์ บุญยวิริยานนท์

๒๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ข)
กิตติกรรมประกาศ	(ง)
สารบัญ	(จ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ช)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๒
บทที่ ๒ แนวคิดสตรีในพระพุทธศาสนา	๑๓
๒.๑ อุดมการณ์ของนักบวชในพระพุทธศาสนา	๑๔
๒.๒ ความหมายและประเภทของสตรี	๑๖
๒.๓ สตรีในสังคมอินเดีย	๑๙
๒.๓.๑ สตรีอินเดียในสมัยก่อนพุทธกาล	๒๐
๒.๓.๒ สตรีอินเดียในสมัยพุทธกาล	๒๓
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับสตรีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๒๕
๒.๔.๑ สถานะภาพสตรีในพระพุทธศาสนา	๒๕
๒.๔.๒ บทบาทของสตรีในพระพุทธศาสนา	๒๗

บทที่ ๓ อาบัตติที่เกี่ยวกับสตรีในภิกขุปาติโมกข์	๔๘
๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพระวินัย	๔๘
๓.๑.๑ ความหมายของพระวินัย	๔๘
๓.๑.๒ ความสำคัญของพระวินัย	๕๑
๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสิกขาบท	๕๓
๓.๒.๑ ความหมายของสิกขาบท	๕๓
๓.๒.๒ ความสำคัญของสิกขาบท	๕๓
๓.๒.๓ หลักการพื้นฐานในการบัญญัติสิกขาบท	๕๔
๓.๒.๔ กระบวนการบัญญัติสิกขาบท	๕๖
๓.๒.๕ อาบัตติ	๕๗
๓.๓ อาบัตติที่เกี่ยวกับสตรีในภิกขุปาติโมกข์	๖๐
๓.๓.๑ อาบัตติเกี่ยวกับสตรีในหมวดปาราชิก	๖๐
๓.๓.๒ อาบัตติเกี่ยวกับสตรีในหมวดสังฆาทิเสส	๖๓
๓.๓.๓ อาบัตติเกี่ยวกับสตรีในหมวดอนินยต	๗๑
๓.๓.๔ อาบัตติเกี่ยวกับสตรีในหมวดปาจิตติย	๗๓
 บทที่ ๔ วิเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมของสตรีต่อภิกษุในปัจจุบัน	 ๘๑
๔.๑ แนวทางปฏิบัติต่อสตรีที่ปรากฏในพระวินัย	๘๒
๔.๒ แนวทางปฏิบัติของสตรีต่อภิกษุที่ปรากฏในพระสูตร	๘๖
๔.๒.๑ มหาปรินิพพานสูตร	๘๗
๔.๒.๒ ภารทวาชสูตร	๘๙
๔.๓ วิเคราะห์แนวทางปฏิบัติต่อสตรีที่เหมาะสม	๙๓
๔.๓.๑ แนวทางปฏิบัติต่อสตรีที่เหมาะสมของภิกษุตามหลักสี่สังวร	๙๖
๔.๓.๒ แนวทางปฏิบัติต่อสตรีที่เหมาะสมของภิกษุตามหลักสติสังวร	๙๙
๔.๓.๓ แนวทางปฏิบัติต่อสตรีที่เหมาะสมของภิกษุตามหลักญาณสังวร	๑๐๐
๔.๓.๔ แนวทางปฏิบัติต่อสตรีที่เหมาะสมของภิกษุตามหลักขันติสังวร	๑๐๐
๔.๓.๕ แนวทางปฏิบัติต่อสตรีที่เหมาะสมของภิกษุตามหลักวิริยสังวร	๑๐๑
 บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	 ๑๐๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๓
๕.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับสตรีในพระพุทธศาสนา	๑๐๔

๕.๑.๒ อาบัติที่เกี่ยวกับสตรีในภิกขุปาติโมกข์	๑๐๕
๕.๑.๓ แนวทางปฏิบัติต่อสตรีที่เหมาะสมของภิกษุ	๑๐๗
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๐๘
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป	๑๐๘
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการทําวิจัยครั้งต่อไป	๑๐๙
 บรรณานุกรม	 ๑๑๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี จะแจ้งเล่ม / ข้อที่ / หน้า หลังคำย่อชื่อ คัมภีร์ ตัวอย่างเช่น วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๓/๒๘. หมายถึง วินยปิฎก มหาจุลคปาติ เล่ม ๔ ข้อ ๓๓ หน้า ๒๘ ฉบับสยามรัฐปิฎก ๒๕๒๕.

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย จะแจ้งเล่ม / ข้อที่ / หน้า หลังคำย่อชื่อ คัมภีร์ ตัวอย่างเช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๗/๑๙๔. หมายถึง ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค เล่ม ๑๑ ข้อ ๒๓๗ หน้า ๑๙๔ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระวินยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ภิกขุณี.	(ไทย)	=	วินยปิฎก ภิกขุณีวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จุ.	(ไทย)	=	วินยปิฎก จุลวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.สพ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.เถรี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรีคาถา	(ภาษาไทย)

ช.อิตี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
ช.ชา.เตรส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เตรสนิบาต ชาตก	(ภาษาไทย)
ช.ชา.อสีติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อสีตินิบาต ชาตก	(ภาษาไทย)
ช.ชา.ติงสตี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ติงสตินิบาต ชาตก	(ภาษาไทย)
ช.อป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก วิภังค์	(ภาษาไทย)
---------	-------	---	---------------------	-----------

การใช้อักษรย่อคัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย จะแจ้งตัวเลขประจำเล่มอรรถกถาภาษาไทย ฉบับ มหามกุฏราชวิทยาลัย เช่น ช.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๘๙ หมายถึง พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ชุด ๙๑ เล่ม ขุททกนิกาย ธรรมบท เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ หน้า ๘๙ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๓๔

อรรถกถาพระวินัย

วิ.มหา.อ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก สมณฑปสาทิกา มหาวิภังคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
วิ.ป.อ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก สมณฑปสาทิกา ปริวารอรรถกถา	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสูตร

ที.ม.อ.	(ไทย)	=	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสิณี มหาวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ส.ส.อ.	(ไทย)	=	ทีฆนิกาย สารัตถปกาสินี สภาควรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
อง.เอก.อ.	(ไทย)	=	อังคุตตรนิกาย มโนรลปุรณี เอกกนิบาตอรรถกถา	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.อ.	(ไทย)	=	อังคุตตรนิกาย มโนรลปุรณี ปญจกนิบาตอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ช.วิ.อ.	(ไทย)	=	ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี วิมานวัตถุอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ช.เถร.อ.	(ไทย)	=	ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี เถรคาถาอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ช.เถรี.อ.	(ไทย)	=	ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี เถรีคาถาอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ช.ช.อ.	(ไทย)	=	ขุททกนิกาย ปรมัตถโชติกา ขุททกปาฐอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ช.ธ.อ.	(ไทย)	=	ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา	(ภาษาไทย)

การใช้สัญลักษณ์และคำย่อ ปกรณ์วิเสส ภาษาไทย จะแจ้งคัมภีร์/ภาค/ตอน/หน้า เช่น วิ
สุทธิ. (ไทย) ๑/๑/๑๖ หมายถึง วิสุทธิมรรคปกรณ์ ภาษาไทย ภาค ๑ ตอน ๑ หน้า ๑๖ ฉบับมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย เป็นต้น

ปกรณ์วิเสส

มงคล. (ไทย) = มังคลัตถทีปนี

(ภาษาไทย)